

РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ НАУКОВОГО КОЛОКВІУМУ
ЗА МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
6 ЖОВТНЯ 2016 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ

РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ
ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ
УКРАЇНИ

Матеріали наукового колоквиуму
за міжнародною участю
6 жовтня 2016 року

Одеса
Фенікс
2016

Р 87 **Руралістичні засади збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України** : матер. наук. колоков. за міжнар. участю (м. Одеса, 6 жовтня 2016 р.) / кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. – Одеса : Фенікс, 2016. – 52 с.

ISBN 978-966-928-082-4

У збірнику подано тези доповідей наукового колоквиуму. В них обґрунтовано руралістичні засади збалансованого розвитку агропродовольчої сфери, висвітлено теоретичні та практичні питання економічного розвитку підприємств аграрного сектора, соціальної та екологічної складових рурального простору.

Для професорсько-викладацького складу, докторантів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей та фахівців галузі харчової промисловості

УДК 338.436(477)(063)
ББК 65.321(4Укр)я43

ISBN 978-966-928-082-4

© Одеська національна академія
харчових технологій, 2016
© Оформлення ПП «Фенікс», 2016

АДАПТИВНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

На сьогодні, враховуючи мінливість зовнішнього середовища, в якому функціонують вітчизняні харчові підприємства, актуальним питанням стає процес їх адаптації до несподіваних дій середовища, а також розробка ефективного механізму функціонування підприємств в складних економічних умовах. До числа харчових галузей, які знаходяться в економічній небезпеці, слід віднести, насамперед, м'ясопереробну. Це пов'язано з тим, що для збільшення прибутку та зменшення витрат м'ясопереробні підприємства фальсифікують продукцію, знижують цінність і корисність м'ясних продуктів, а це викликає складнощі їх економічної адаптації до ринкових коливань.

Розглядаючи адаптивність криз призму поняття стійкості, її можна представити у вигляді прагнення до стану стійкої рівноваги, яке передбачає пристосування параметрів системи до постійно змінюваних параметрів зовнішнього середовища [2].

У широкому сенсі, адаптація є частиною або випадком управління та, як будь-яке управління, є організацією такого цілеспрямованого впливу на об'єкт, при якому досягаються намічені цілі. Звідси, метою адаптації є забезпечення виживання та ефективного функціонування підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища, досягнення стратегічної стійкості господарюючого суб'єкта [3].

У сучасній практиці управління адаптація суб'єктів господарювання до мінливого зовнішнього середовища і пов'язаними з ними впливами окремих факторів середовища може бути параметричною та структурною.

Параметрична адаптація допускає зміну параметрів внутрішніх систем підприємства, таких як освоєння виробництва нової продукції або нової технології, зміна ринків збуту або цінової політики підприємства. В свою чергу, структурна адаптація передбачає зміну самої структури внутрішньої системи підприємства, появу нових внутрішніх систем, реорганізацію або ліквідацію існуючих.

Відповідно до проведеного дослідження діяльності вітчизняних м'ясопереробних підприємств, що стосується зміни структури внутрішніх систем підприємств (проведення реконструкції, розширення, технічного переозброєння) з періоду заснування підприємств до 2011 року, були отримані наступні результати (див. табл.) [5, с. 279–280]:

та вирішує проблеми рурального розвитку, що мають відношення суто до сільського середовища – з іншого.

Література

1. Павлов О. І. Сутність теоретичних засад руралістики: понятійно-категоріальний апарат / О. І. Павлов // Економіка АПК. – 2016. – № 5 (259). – С. 30–37.
2. Павлов О. І. Агроекономічний, фізиекономічний, соціоекономічний та руралістичний підходи до дослідження сільських територій / О. І. Павлов // Економіка АПК. – 2016. – № 1 (255). – С. 56–63.
3. Павлов О. І. Руральний дискурс міждисциплінарних наукових досліджень / О. І. Павлов // Економіка України. – 2016. – № 6 (655). – С. 59–67.
4. Sorokin P. A. Principles of Rural-Urban Sociology / P. A. Sorokin, C. C. Zimmerman. – NY.: Henry and Company, 1929. – 284 p.
5. Гадзало Я. М. Наукові основи розвитку аграрного підприємництва та сільських територій за селозберігаючою моделлю (наук. доповідь) / Я. М. Гадзало, В. М. Жук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2015. – 40 с.
6. Хорунжий М. Й. Принципи і пропорції, що регулюють розвиток агропродовольчого сектору / М. Й. Хорунжий // Проблеми ринку продовольчих ресурсів України: зб. наук. праць за матеріалами Першої наук.-практ. конф., 10 квітня 2013 р.; Ін-т продовольчих ресурсів НААН. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – С. 83–84.

Рябоконт В. В.

*магістрант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Однією з головних причин системної кризи в економіці України є значні труднощі з відтворенням оборотного капіталу, основною функцією якого є забезпечення безперервного процесу виробництва і обігу. Велика кількість підприємств і цілі галузі майже повністю позбулися власних оборотних коштів. Це стосується і вітчизняного виноробства. На сьогоднішній день матеріаломісткість виробництва і літома величина запасів на одиницю новоствореної вартості підприємств галузі набагато вище, ніж в найбільш конкурентоспроможних економіках.

Актуальність проблем управління оборотним капіталом промислового підприємства, в тому числі виноробного, обумовлюється необхідністю постійного вдосконалення методик та впровадження теоретичних підходів при прийнятті рішень, пов'язаних з підвищенням ефективності використання оборотного капіталу та необхідності забезпечення належного рівня ліквідності.

Метою роботи є аналіз теоретичних та методичних основ управління оборотним капіталом промислового підприємства, дослідження сучасного стану виноробної промисловості України, а також формулювання пропозицій щодо підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємств.

Управління використанням оборотного капіталу становить найбільш велику частину управління використанням виробничого капіталу та капіталу взагалі. Це пов'язано з великою кількістю елементів активів, сформованих за рахунок оборотного капіталу, що вимагає індивідуалізації управління; високою динамікою трансформації видів оборотного капіталу, його високою роллю в забезпеченні ліквідності та рентабельності діяльності підприємства.

При аналізі оборотного капіталу слід звернути увагу на наявність чистого оборотного капіталу, тобто позитивної різниці між оборотними коштами і кредиторською заборгованістю. Відсутність позитивного чистого оборотного капіталу є серйозним фактором ризику, тому що свідчить про нездатність підприємства погасити свою кредиторську заборгованість за рахунок оборотних коштів, що може спричинити за собою ризик нарахування пені, штрафів, судових розглядів – аж до банкрутства. Зростання оборотного капіталу позитивно впливає на кредитоспроможність підприємства. Однак необхідно розглядати динаміку оборотного капіталу в контексті всієї діяльності підприємства, і, перш за все, порівнювати її з динамікою обсягів реалізації [1, с. 122]. Оборотний капітал легко піддається зміні в процесі диверсифікації операційної діяльності підприємства і має високу ліквідність. У той же час частина оборотних активів, що знаходиться в грошовій формі і в формі дебіторської заборгованості, значною мірою схильна до втрати вартості в процесі інфляції. Тимчасово вільні оборотні активи не генерують прибутку; більш того, зайві товарно-матеріальні запаси викликають додаткові операційні витрати по їх зберіганню [2, с. 136].

На сьогоднішній день ефективність управління оборотним капіталом визначає загальну економічну ефективність виробництва та господарювання в цілому. Ця теза ще більш актуальна для галузей зі значним виробничим та операційним циклом, оскільки саме на підприємствах цих галузей відбувається значне відволікання коштів у неліквідні елементи оборотного капіталу, що значно обмежує можливості самофінансування не тільки розширеного, а й простого відтворення ресурсів підприємства. Саме такою галуззю є виноробство.

Виноробна галузь є однією з найбільш потенційно ефективних серед усіх харчових. Це зумовлено, насамперед, особливостями продукції,

що виготовляється, а саме, асортимент продукції, відсутність державного регулювання ціноутворення, що визначає відносно великий рівень рентабельності, значний термін придатності продукції, що робить географічний ринок майже необмеженим. Виноробна промисловість України представлена підприємствами первинного та вторинного виноробства. Загалом зареєстровано понад 400 підприємств-виробників.

В останні роки виноробство в Україні втрачає свої темпи зростання. Несприятливі політичні та економічні чинники зробили сильний вплив, як на виробництво, так і на зовнішню торгівлю на ринку. Скорочення площ виноградників у всіх регіонах України породжує такі проблеми:

- дефіцит сировини, який заповнюється за рахунок імпорту виноматеріалів; незадовільний сортовий склад виноградних насаджень;
- високі ціни на вітчизняну сировину і продукти її переробки;
- слабка фінансова підтримка державних наукових установ і навчальних закладів [4, с. 95].

Основними напрямками розвитку виноробної промисловості в цілому повинні стати модернізація технологічного обладнання та виробництва з метою підвищення якості й конкурентоспроможності виробленої продукції, що нерозривно пов'язано з перспективою розвитку виноградарства – виділенням ґрунтово-кліматичних особливостей зон і мікрозон, формуванням відповідного асортименту для виробництва вин. Визначаючи стратегію розвитку виноробної галузі, необхідно оцінити ємність внутрішнього українського ринку вина.

Значні резерви зростання ефективності роботи галузі за думкою багатьох спеціалістів вбачаються у розвитку власної сировинної бази. Незважаючи на явні переваги володіння власною сировинною базою (дозволяє заощадити на сировину до 30 % витрат), при збереженні нинішнього стану в галузі більш затребуваними виявилися імпортні виноматеріали. Це обумовлено сумою інвестицій у створення власної сировинної бази.

Узагальнюючи вищевикладений матеріал, можна виділити наступні проблеми в організації ефективного використання і відтворення оборотного капіталу та його елементів виноробних підприємств України:

- значна невизначеність у питаннях забезпечення сировиною, причому як по кількісних параметрах, так і по якісних;
- висока конкуренція на ринку серед підприємств, що ускладнює обіг коштів та відволікає значну їх частину у фонди обігу;
- неефективне державне регулювання діяльності галузі, що пов'язане з недостатнім захистом вітчизняного виробника (як

адміністративними, так і матеріальним заходами), відсутністю програми розвитку галузі в цілому.

Труднощі виноробних підприємств при організації ефективного використання та відтворення оборотного капіталу можуть бути подолані за рахунок підвищення ефективності управління кожним їх елементом. На виключну увагу заслуговують, передусім, найбільш вагомі елементи оборотного капіталу: дебіторська заборгованість та виробничі запаси. Розв'язання проблем відтворення оборотного капіталу пов'язані з оптимізацією та пошуком нових джерел фінансування цього процесу [3, с. 228].

В умовах кризи особливого значення для підвищення ефективності відтворення оборотного капіталу в частині дебіторської заборгованості має факторинг – стягнення грошових коштів з боржників факторингової компанією і управління їх борговими зобов'язаннями. Український ринок факторингу по об'ємним показникам наблизився до рівня європейських країн (понад 20 млрд. дол.). На відміну від банківських кредитів факторинг – практично без застави джерело відтворення оборотного капіталу. На сьогоднішній день цей вид фінансових послуг потребує доопрацювання податкового, валютного та цивільного законодавства, вироблення загальної технології надання послуг і т.д.

В умовах індустріальної економіки амортизація розглядалася як резерв для відшкодування зносу основного капіталу, тобто як джерело простого відтворення, а прибуток – розширеного відтворення. В постіндустріальній інноваційній економіці реалізується інша концепція. У зв'язку з прискоренням НТП і скороченням термінів морального зносу інновацій, кордони між простим і розширеним відтворенням стираються, зношене обладнання заміщається не таким же, а, як правило, більш досконалим. У складі капіталовкладень прибуток і амортизація виступають в нерозривній єдності, розподіл доданої вартості на прибуток та амортизацію набуває все більш формального, технічного характеру. Цей сукупний внутрішній резерв не накопичується спеціально для відтворення засобів праці, а використовується для забезпечення безперервності виробництва і відтворення, як основного, так і оборотного капіталу, тим більше що використання прискореної амортизації зменшує базу оподаткування прибутку. Таким чином, потенційно амортизація стає вагомим джерелом відтворення не тільки основного, а й оборотного капіталу.

Незважаючи на окреслені проблеми виноробна промисловість України має значний потенціал, реалізація якого дозволить значно підвищити ефективність діяльності підприємств в довгостроковій перспективі.

Література

1. Данилина Е.И. Характеристика хозяйственного механизма управления оборотными средствами / Е.И. Данилина // – Ученые записки РГСУ. – 2009. – № 1. – С. 121–128.
2. Данилина Е.И. Анализ и оценка воспроизводства оборотного капитала в современных условиях / Е.И. Данилина // – Инновации и инвестиции. – 2009. – № 4. С. 135–141.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 1997. – 330 с.
4. Заяц И.Н. Экономика, организация и планирование винодельческого производства / И.Н. Заяц – М.: Пищевая промышленность, 2007. – 111 с.

Салахутдинова Р.Р.

*д-р социол. наук, профессор кафедры экономической теории и социально-экономической политики
Башкирская академия государственной службы и управления
при Главе Республики Башкортостан, г. Уфа (Россия)*

Вологжина Е.Р.

*магистрант кафедры экономической теории и социально-экономической политики Башкирская академия государственной службы и управления
при Главе Республики Башкортостан, г. Уфа (Россия)*

РИСКИ ТАНСФОРМАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СФЕРЫ РОССИЙСКОГО СЕЛА: ОПЫТ РЕГИОНАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Актуальность избранной нами темы определяется тем обстоятельством, что в условиях современной российской сельской действительности, характеризующейся сокращением затрат на развитие сельской культуры возрастает необходимость поиска и реализации эффективных инструментов, позволяющих не только сохранить накопленную культуру в сельской местности, но и попытаться реанимировать творческую инициативу и самобытность российского народа. Ситуация обостряется тем, что сформированные ранее в сельской местности учреждения культуры клубного типа, зачастую не выдерживают конкуренции в новых рыночных условиях со вновь образовавшимися центрами притяжения. Особенно остро эта проблема проявляется в сельских территориях расположенных в пригородной местности. Более того, привлекательным для молодежи становятся форматы, где делается акцент на развлечение, а не на духовное и культурное развитие личности, физическое самосовершенствование, патриотическое воспитание, приобщение к своим ис-

токам, народным традициям и обычаям. Ситуация усугубляется сохранением проблемы кадрового обеспечения сферы культуры в сельской местности. Вышеобозначенная ситуация, определяет необходимость активизации государства в решении данной проблемы.

Настоящее исследование базируется на изучении складывающихся в рамках реализации в Республике Башкортостан программ [1;2;3], как федерального так регионального уровня практик, позволяющих снизить степень риска вышеназванных негативных проявлений российской сельской повседневности.

Значительная часть учреждений культуры Республики Башкортостан расположена именно в сельской местности (98,7). Анализ статистических данных выявил, что за последние годы 2010-2014 годы число учреждений культуры клубного типа сократилось в сельской местности – на 5,6 % . Аналогичная ситуация – с количеством публичных библиотек (89,1 %); сократилось в сельской местности – на 6,7 % [4]. К числу основных способов позволяющих стабилизировать ситуацию относится создание модельных Домов культуры и многофункциональных культурных центров. С примерами строительства таких центров мы столкнулись в Ишимбайском и Благоварском районах Республики Башкортостан в ходе проведенных экспедиционных исследований по гранту. На конец 2015 года в Республике Башкортостан открыты и успешно функционируют 19 многофункциональных клубов и десять модельных клубов. Создание МФКЦ осуществляется на условиях софинансирования бюджетов различных уровней.

Основными направлениями организационно-методической и информационной деятельности культурно-досуговых учреждений является: развитие любительского художественного творчества, народных промыслов и ремесел, проведение жанровых фестивалей, участие коллективов любительского художественного творчества территорий в краевых, региональных, всероссийских творческих акциях (фестивали, смотры, конкурсы, выставки и их результативность), проведение мероприятий, способствующие укреплению единства российской нации и этнокультурному развитию народов, поддержка традиционной народной культуры народов; патриотическое воспитание. Учитывая тот факт, что на территории республики проживает более ста национальностей, являющихся представителями самых различных религиозных конфессий традиционными стало организация и проведение национальных и религиозных праздников: как типичных для башкир (титульного этноса) и татар «Карга буткалы», «Кэжук суэ», «Боз китте», «Каз канаты».

Зміст

Берегова Т.А. АДАПТИВНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	3
Великий П.П., Бочарова Е.В. СМЫСЛЫ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ САМООРГАНИЗУЮЩИХСЯ ГРУПП ЖИТЕЛЕЙ ГОРОДА	7
Дідух С.М., Кулаковська Т.А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІДМІНИ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ	15
Лобоцька Л.Л. РОЛЬ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ	19
Мартинюк О. М. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК РУРАЛЬНА СКЛАДОВА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	23
Мореханова М.Ю. МЕЖСЕМЕЙНЫЕ СЕТИ СОЦИАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗАЩИТЫ ОТ СОЦИАЛЬНЫХ РИСКОВ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ДОХОДОВ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ	26
Нечипоренко О.В. СОВРЕМЕННЫЕ РИСКИ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ СФЕРЫ: ОТ ГЛОБАЛЬНОГО К ЛОКАЛЬНОМУ	30
Павлов О. І АГРОПРОДОВОЛЬЧА СФЕРА В СИСТЕМІ РУРАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ	34
Рябоконь В. В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ	38
Салахутдинова Р.Р., Вологжина Е.Р. РИСКИ ТАНСФОРМАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СФЕРЫ РОССИЙСКОГО СЕЛА: ОПЫТ РЕГИОНАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ	42
Самофатова В. А. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ	46

Наукове видання

РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Матеріали наукового колоквиуму
за міжнародною участю

6 жовтня 2016 року

Друкується в авторській редакції. Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори